

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

22. detsember 2022*

Eelotsusetaotlus – Euroopa Liidu kodakondsus – ELTL artiklid 18 ja 21 – Kolmanda riigi poolt liikmesriigile esitatud taotlus, milles palutakse välja anda liidu kodanik, kes on teise liikmesriigi kodanik ja kes on esimesena nimetatud liikmesriigis kasutanud oma õigust vabalt liikuda – Vabadusekaotusliku karistuse täideviimiseks esitatud taotlus – Väljaandmise keeld, mida kohaldatakse ainult oma kodanikele – Vaba liikumise piirang – Karistamata jäämise ärahoidmisel rajanev põhjendus – Proportsionaalsus

Kohtuasjas C-237/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Oberlandesgericht Müncheneri (liidumaa kõrgeim üldkohus Münchenis, Saksamaa) 9. aprilli 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 13. aprillil 2021, menetluses, mis puudutab järgmise isiku väljaandmist:

S. M.,

menetluses osales:

Generalstaatsanwaltschaft München,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident L. Bay Larsen, kodade presidendid A. Arabadjiev, K. Jürimäe (ettekandja), E. Regan, P. G. Xuereb, L. S. Rossi, kohtunikud M. Ilesič, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl, I. Ziemele, J. Passer ja O. Spineanu-Matei,

kohtujurist: J. Richard de la Tour,

kohtusekretär: osakonnajuhataja D. Dittert,

arvestades kirjalikku menetlust ja 26. aprilli 2022. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Generalstaatsanwaltschaft München, esindajad: J. Ettenhofer ja F. Halabi,
- Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller ja M. Hellmann,
- Tšehhi valitsus, esindajad: A. Edelmannová, M. Smolek ja J. Vlácil,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

- Hispaania valitsus, esindaja: L. Aguilera Ruiz,
  - Horvaatia valitsus, esindaja: G. Vidović Mesarek,
  - Leedu valitsus, esindajad: K. Dieninis ja R. Dzikovič,
  - Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,
  - Euroopa Komisjon, esindajad: L. Baumgart, S. Grünheid ja H. Leupold,
- olles 14. juuli 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab ELTL artiklite 18 ja 21 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud seoses väljaandmistootlusega, mille Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutused esitasid Saksamaa Liitvabariigi ametiasutustele S.M-i kohta, kellel on Horvaatia, Bosnia ja Serbia kodakondsus, et viia täide vabadusekaotuslik karistus.

Õiguslik raamistik

Väljaandmise Euroopa konventsioon

- 3 13. detsembri 1957. aasta väljaandmise Euroopa konventsiooni (edaspidi „väljaandmise Euroopa konventsioon“) artikkel 1 sätestab:

„Kooskõlas käesoleva konventsiooni sätete ja tingimustega kohustuvad lepingupooled üksteisele välja andma isikud, kelle suhtes on taotleva poole pädevad asutused algatanud kriminaalmenetluse kuriteo tõttu või kes on nimetatud asutuste poolt tagaotsitavad karistuse või kinnipidamiskorralduse täideviimiseks.“
- 4 Konventsiooni artikkel 6 „Kodanike väljaandmine“ näeb ette:

„1. a) Lepingupoolel on õigus keelduda oma kodanike väljaandmisest.

b) Iga lepingupool võib allakirjutamisel või ratifitseerimis- või ühinemisdokumendi deponeerimisel määratleda mõiste „kodanik“ käesoleva konventsiooni tähenduses.

c) Kodakondsust määratletakse väljaandmisotsuse tegemise aja järgi. [...]

2. Kui taotluse saanud pool ei anna oma kodanikku välja, siis taotleva poole palvel esitab ta asja oma pädevale asutusele, et vajadusel alustada menetlust. Selleks antakse toimik, informatsioon ja kuriteoga seotud asitõendid tasuta üle artikli 12 lõikes 1 ettenähtud moel. Taotlevat poolt informeeritakse tema taotluse tulemustest.“

- 5 Saksamaa Liitvabariik tegi ratifitseerimiskirja deponeerimisel 2. oktoobril 1976 väljaandmise Euroopa konventsiooni artikli 6 lõike 1 punkti b tähenduses avalduse järgmises sõnastuses:

„Saksamaa kodanike väljaandmine Saksamaa Liitvabariigist välisriigile ei ole [Saksamaa Liitvabariigi 23. mai 1949. aasta põhiseaduse (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (BGBl. 1949 I, lk 1)] § 16 lõike 2 esimese lause kohaselt lubatud ja sellest tuleb seega igal juhul keelduda.

Mõiste „kodanikud“ väljaandmise Euroopa konventsiooni artikli 6 lõike 1 punkti b tähenduses hõlmab kõiki Saksamaa kodanikke Saksamaa Liitvabariigi põhiseaduse § 116 lõike 1 tähenduses.“

Kohtulikult karistatud isikute üleandmise konventsioon

- 6 Euroopa Nõukogu 21. märtsi 1983. aasta konventsiooni kohtulikult karistatud isikute üleandmise kohta (edaspidi „kohtulikult karistatud isikute üleandmise konventsioon“) artikli 2 kohaselt võib sellele konventsioonile alla kirjutanud riigi (kohtuotsuse teinud riik) territooriumil süüdi mõistetud isikuid üle anda nende päritoluriigi (kohtuotsust täitev riik) territooriumile, et võimaldada neil seal kanda neile mõistetud karistus. Nii võidakse konventsiooni artikli 9 lõike 1 punkti b kohaselt asendada kohtuotsuse teinud riigis mõistetud karistus kohtuotsust täitva riigi õiguses sama kuriteo eest ette nähtud karistusega.
- 7 Sama konventsiooni põhjenduste kohaselt on sellise üleandmise eesmärk eelkõige soodustada süüdimõistetud isikute taasühiskonnastamist, võimaldades välismaalastel, kellelt on kuriteo toimepanemise tõttu võetud vabadus, kanda karistust oma päritoluriigi sotsiaalses keskkonnas.
- 8 Alates 1. novembrist 1995 on kohtulikult karistatud isikute üleandmise konventsioon siduv kõikidele Euroopa Liidu liikmesriikidele. See konventsioon, mis on siduv ka Bosnia ja Hertsegoviina suhtes, jõustus Saksamaal 1. veebruaril 1992.

Saksa õigus

- 9 Saksamaa Liitvabariigi põhiseaduse § 16 lõige 2 sätestab:
- „Ühtegi Saksamaa kodanikku ei või välisriigile välja anda. Seaduses võib ette näha erandid väljaandmiseks [liidu] liikmesriigile või rahvusvahelisele kohtule juhul, kui on tagatud õigusriigi põhimõtted.“
- 10 Saksamaa Liitvabariigi põhiseaduse § 116 lõige 1 sätestab:
- „Kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, on „Saksa kodanik“ käesoleva põhiseaduse tähenduses iga isik, kellel on Saksa kodakondsus või kes on Saksamaa rahva hulka kuuluva pagulase või ümberasustatud isiku või tema abikaasa või alaneja sugulase staatuses vastu võetud Saksamaa riigi territooriumile selle 31. detsembri 1937. aasta piiride järgi.“
- 11 23. detsembri 1982. aasta rahvusvahelist õigusabi kriminaalasjades reguleeriva seaduse (Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen; BGBl. 1982 I, lk 2071) põhikohtuasja asjaoludele kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „IRG“) § 48 näeb ette:
- „Õigusabi võib kriminaalmenetluses anda välisriigis jõustunud kohtuotsusega mõistetud karistuse või muu karistuse täideviimise vormis. [...]“.

- 12 Kui välisriigi kohtuotsuse täitmine Saksamaal on lubatud, kohandatakse mõistetud karistus IRG §-de 54 ja 55 kohaselt Saksa õiguses kõige enam vastavaks karistuseks ja välisriigi kohtuotsus tunnistatakse täidetavaks. IRG § 57 lõike 1 kohaselt viib karistuse täide Saksamaa prokuratuur „tingimusel, et välisriik nõustub täitmisele pööramisega“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 13 Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutused esitasid 5. novembril 2020 Saksamaa Liitvabariigile Horvaatia, Bosnia ja Serbia kodakondsusega S. M-i väljaandmise taotluse, et viia täide talle Bosanska Krupa (Bosnia ja Hertsegoviina) esimese astme kohtu 24. märtsi 2017. aasta kohtuotsusega korruptsioonikuritegude eest mõistetud kuuekuuline vabadusekaotuslik karistus. S. M. elab koos oma abikaasaga alates 2017. aasta keskpaigast Saksamaal. Ta töötab seal alates 22. maist 2020 ja pärast seda, kui talle oli mõnda aega kohaldatud väljaandmisvahistust, ta vabastati.
- 14 Saksamaa ametiasutused teavitasid Horvaatia ametiasutusi S. M-i suhtes esitatud väljaandmistootlusest, kuid ei saanud neilt vastust.
- 15 Generalstaatsanwaltschaft München (Müncheni peaprokuratuur, Saksamaa) palus 13. novembri 2018. aasta kohtuotsusele Raugevicius (C-247/17, edaspidi „kohtuotsus Raugevicius“, EU:C:2018:898) tuginedes tunnistada S. M-i väljaandmine lubamatuks.
- 16 Oberlandesgericht München (liidumaa kõrgeim üldkohus Münchenis, Saksamaa), kes on käesolevas kohtuasjas eelotsusetaotluse esitanud kohus, on seisukohal, et Müncheni peaprokuratuuri taotluse põhjendatus sõltub sellest, kas ELTL artikleid 18 ja 21 tuleb tõlgendada nii, et need näevad ette liidu kodaniku väljaandmisest keeldumise isegi juhul, kui rahvusvahelise lepingu kohaselt on taotluse saanud liikmesriik kohustatud ta välja andma.
- 17 Ta leiab, et sellele küsimusele ei vastatud kohtuotsuses Raugevicius, kuna selle kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasjas oli Soome Vabariigil lubatud kohaldatavaid rahvusvahelisi lepinguid arvestades kõnealust Leedu kodanikku Venemaa Föderatsioonile mitte välja anda.
- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul jätsid ka konkreetsed väljaandmislepingud ja väljaandmise Euroopa konventsioon, mida käsitleti kohtuasjades, milles tehti 6. septembri 2016. aasta kohtuotsus Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630), 10. aprilli 2018. aasta kohtuotsus Pisciotti (C-191/16, EU:C:2018:222) ja 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Ukrainale väljaandmine) (C-398/19, EU:C:2020:1032), taotluse saanud liikmesriigile õiguse otsustada, millisele taotluse esitanud riigile tagaotsitav isik tuleks välja anda. Liidu kodaniku, kelle suhtes on käimas kriminaalmenetlus, tema päritoluliikmesriiki väljaandmine oleks nendes kohtuasjades olnud võimalik, ilma et asjaomased liikmesriigid oleksid rikkunud rahvusvahelistest lepingutest tulenevaid kohustusi kolmandate riikide suhtes.
- 19 Seevastu käesolevas kohtuasjas on Saksamaa Liitvabariigil väljaandmise Euroopa konventsiooni artikli 1 alusel Bosnia ja Hertsegoviina ees kohustus S. M. välja anda.
- 20 Selle sätte kohaselt on Saksamaa Liitvabariik ning Bosnia ja Hertsegoviina vastastikku kohustatud andma taotluse esitanud riigi õigusasutuste poolt tagaotsitavad isikud karistuse täideviimiseks välja, kui selles konventsioonis ette nähtud tingimused on täidetud ja konventsiooni üheski muus sättes ei ole ette nähtud erandit.

- 21 Käesoleval juhul on selle konventsiooni tingimused S. M-i väljaandmiseks täidetud ja väljaandmise Euroopa konventsiooni kohaseid väljaandmist takistavaid asjaolusid ei esine. Konkreetselt on see väljaandmine ja õigusaktid, millel see põhineb, kooskõlas Saksamaa Liitvabariigis kohaldatavate rahvusvahelise õiguse miinimumnõuetega ega riku imperatiivseid põhiseaduslikke põhimõtteid või imperatiivset põhiõiguste kaitse taset.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates on seega kahtlusi selles, kas kohtuotsusest Raugevicius tulenev kohtupraktika on kohaldatav sellisele juhtumile nagu põhikohtuasjas.
- 23 Sellega seoses rõhutab ta, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt kujutab ebavõrdne kohtlemine, mis tuleneb sellest, et liidu kodanik, kellel on muu liikmesriigi kui taotluse saanud liikmesriigi kodakondsus, võidakse erinevalt taotluse saanud liikmesriigi kodanikust välja anda, endast piirangut ELTL artiklis 21 sätestatud õigusele liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil.
- 24 Selline piirang on põhjendatud üksnes juhul, kui see põhineb objektiivsetel kaalutlustel ja kui see on proportsionaalne taotluse saanud liikmesriigi järgitava õiguspärase eesmärgiga. Euroopa Kohus on sellega seoses möönnud, et eesmärki välistada kuriteo toime pannud isikute karistamata jäämise oht tuleb pidada õiguspäraseks ja sellega on põhimõtteliselt võimalik põhjendada sellist piiravat meetet nagu väljaandmine.
- 25 Küsimust, kas vajadus kaaluda vähem piiravaid meetmeid kui väljaandmine võib tähendada, et taotluse saanud liikmesriik rikub oma rahvusvahelisest õigusest tulenevaid kohustusi, ei ole Euroopa Kohtu praktikas käsitletud.
- 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et Bosanska Krupa esimese astme kohtu otsusega mõistetud vabadusekaotusliku karistuse saaks täide viia Saksamaal. Kuna S. M. on juba Saksamaa territooriumil, ei ole kohtulikult karistatud isikute üleandmise konventsioon, mille on ratifitseerinud nii Saksamaa Liitvabariik kui ka Bosnia ja Hertsegoviina, selle kohtu sõnul asjakohane. Karistuse täideviimist reguleerib seega Saksa õigus, mis ei nõua, et menetlusalusel isikul oleks Saksa kodakondsus, ega seda, et ta annaks oma nõusoleku. See täideviimine on siiski võimalik üksnes juhul ja ulatuses, milles kohtuotsuse teinud riik sellega nõustub. Käesoleval juhul see nii ei ole, kuna Bosnia ametiasutused ei ole palunud mitte seda, et Saksamaa ametiasutused võtaksid nimetatud karistuse täideviimise üle, vaid on palunud hoopis S. M. välja anda.
- 27 Neil asjaoludel otsustas Oberlandesgericht München (liidumaa kõrgeim üldkohus Münchenis) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [kohtuotsuses Raugevicius] ELTL artiklite 18 ja 21 kohaldamise kohta väljendatud põhimõtted kohustavad liidu kodaniku väljaandmise taotluse, mille on kolmas riik [väljaandmise Euroopa konventsiooni] alusel esitanud isikule mõistetud karistuse täideviimiseks, rahuldamata jätma ka siis, kui konventsioonist tulenevalt on taotluse saanud liikmesriik rahvusvahelise lepingu alusel kohustatud liidu kodaniku välja andma, kuna konventsiooni artikli 6 lõike 1 punktile b tuginedes on ta määratlenud mõiste „kodanik“ nii, et sellega on hõlmatud vaid tema enda kodanikud, aga mitte ka teised liidu kodanikud?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 28 Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ELTL artikleid 18 ja 21 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui liikmesriik, kellele kolmas riik on esitanud väljaandmistaotluse vabadusekaotusliku karistuse täideviimiseks teise liikmesriigi kodaniku suhtes, kes elab alaliselt taotluse saanud liikmesriigis – mille riigisisene õigus keelab vaid oma kodanikke liidust välja anda ja näeb ette võimaluse, et see karistus kantakse tema territooriumil, tingimusel, et see kolmas riik sellega nõustub –, annab selle liidu kodaniku välja vastavalt kohustustele, mis tal on rahvusvahelise konventsiooni alusel, kui ta ei saa selle karistuse täideviimist sellise nõusoleku puudumisel tegelikult enda peale võtta.
- 29 Esimesena tuleb meenutada, et kohtuotsus Raugevicius puudutas nagu põhikohtuasi väljaandmistaotlust, mille oli esitanud kolmas riik, kellega liit ei ole sõlminud väljaandmislepingut. Euroopa Kohus otsustas selle kohtuotsuse punktis 45, et kuigi juhul, kui puuduvad liidu õigusnormid, mis reguleeriksid liikmesriikide kodanike väljaandmist kolmandale riigile, jääb liikmesriikidele pädevus sellised õigusnormid vastu võtta, on liikmesriigid kohustatud selle pädevuse teostamisel järgima liidu õigust, eelkõige ELTL artiklis 18 ette nähtud diskrimineerimiskeeldu ning ELTL artikli 21 lõikega 1 tagatud õigust liikmesriikide territooriumil vabalt liikuda ja elada.
- 30 Liikmesriigi kodanikul, kes elab seaduslikult teises liikmesriigis, on tulenevalt tema liidu kodaniku staatusest õigus tugineda ELTL artikli 21 lõikele 1 ja ta kuulub aluslepingute kohaldamisalasse ELTL artikli 18 tähenduses, mis sisaldab kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtet (17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Ukrainale väljaandmine), C-398/19, EU:C:2020:1032, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 31 Asjaolu, et niisugusel kodanikul, kellel on muu kui väljaandmistaotluse saanud liikmesriigi kodakondsus, on ka taotluse esitanud kolmanda riigi kodakondsus, ei takista sellel kodanikul kasutamast liidu kodaniku staatusega antud õigusi ja vabadusi, eelkõige neid, mis on tagatud ELTL artiklitega 18 ja 21. Euroopa Kohus on korduvalt otsustanud, et liikmesriigi ja kolmanda riigi topeltkodakondsus ei või võtta asjaomaselt isikult neid õigusi ja vabadusi (vt selle kohta kohtuotsus Raugevicius, punkt 29, ja 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Ukrainale väljaandmine), C-398/19, EU:C:2020:1032, punkt 32).
- 32 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et S. M., kellel on muu hulgas Horvaatia kodakondsus, kasutas liidu kodanikuna ELTL artikli 21 lõikes 1 ette nähtud õigust vabalt liikuda ja elada teises liikmesriigis, käesoleval juhul Saksamaa Liitvabariigis, mistõttu kuulub tema olukord – hoolimata asjaolust, et ta on ka selle kolmanda riigi kodanik, kes esitas tema suhtes väljaandmistaotluse – ELTL artikli 18 tähenduses aluslepingute kohaldamisalasse.
- 33 Teisena tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et väljaandmist reguleerivad liikmesriigi õigusnormid, millega on nagu põhikohtuasjas kehtestatud erinev kohtlemine olenevalt sellest, kas väljanõutav isik on selle liikmesriigi kodanik või mõne teise liikmesriigi kodanik, võivad nende normidega kaasneva tagajärje tõttu, et teiste liikmesriikide kodanikele, kes seaduslikult elavad taotluse saanud riigi territooriumil, ei anta väljaandmise eest kaitset, mis on tagatud viimati nimetatud liikmesriigi kodanikele, kahjustada teiste liikmesriikide kodanike vabadust liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil (vt selle kohta kohtuotsus Raugevicius, punkt 28, ja 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Ukrainale väljaandmine), C-398/19, EU:C:2020:1032, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 34 Sellest järeldub, et niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas on ebavõrdne kohtlemine, mis seisneb muu kui taotluse saanud liikmesriigi kodanikust liidu kodaniku väljaandmise lubamises, käsitatav ELTL artikli 21 tähenduses vabaduse liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil piiranguna (kohtuotsus Raugevicius, punkt 30, ja 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Ukrainale väljaandmine), C-398/19, EU:C:2020:1032, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 35 Selline piirang võib olla põhjendatud üksnes juhul, kui see põhineb objektiivsetel kaalutlustel ja on riigisisese õiguse õiguspärase eesmärgiga proportsionaalne (kohtuotsus Raugevicius, punkt 31, ja 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Ukrainale väljaandmine), C-398/19, EU:C:2020:1032, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Selles kontekstis on Euroopa Kohus möönnud, et eesmärki välistada kuriteo toime pannud isikute karistamata jäämise oht tuleb pidada õiguspäraseks ja sellega on võimalik põhjendada meedet, mis piirab sellist põhivabadust, nagu on ette nähtud ELTL artiklis 21, tingimusel, et meede on vajalik nende huvide kaitseks, mille tagamine on meetme eesmärk, ja ainult niivõrd, kuivõrd seda eesmärki ei saa saavutada vähem piiravate meetmetega (kohtuotsus Raugevicius, punkt 32, ja 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Ukrainale väljaandmine), C-398/19, EU:C:2020:1032, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 37 Kuigi *ne bis in idem*'i põhimõte, nagu see on tagatud riigisiseses õiguses, võib olla takistus liikmesriigi poolt menetluse läbiviimisele isikute suhtes, kelle kohta on karistuse täideviimiseks esitatud väljaandmistaoitus, ilmneb siiski, et selliste isikute karistamata jäämise ohu välistamiseks esineb riigisiseses ja/või rahvusvahelises õiguses mehhanisme, mis võimaldavad neil isikutel oma karistust kanda eelkõige riigis, mille kodakondsus neil on, ja seega suurendavad võimalust neid pärast karistuse ärakandmist taasühiskonnastada (vt selle kohta kohtuotsus Raugevicius, punkt 36).
- 38 Nii on see eelkõige kohtulikult karistatud isikute üleandmise konventsiooni puhul, mille pooled on kõik liikmesriigid, nagu ka Bosnia ja Hertsegoviina. Nimelt võimaldab see konventsioon sellele alla kirjutanud riigis süüdi mõistetud isikul konventsiooni artikli 2 kohaselt taotleda, et ta viidaks talle mõistetud karistuse kandmiseks tema päritoluriigi territooriumile, kusjuures konventsiooni põhjendustes on märgitud, et isiku üleandmise eesmärk on eelkõige soodustada süüdimõistetute taasühiskonnastamist, võimaldades välismaalastel, kellelt on võetud vabadus kuriteo toimepanemise tõttu, kanda karistust oma päritoluriigi sotsiaalses keskkonnas (vt selle kohta kohtuotsus Raugevicius, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 39 Lisaks näeb osa liikmesriike nagu Saksamaa Liitvabariik ette võimaluse, et õigusabi kriminaalmenetluses antakse välisriigis mõistetud karistuse täideviimise vormis.
- 40 Kuid nagu rõhutas kohtujurist oma ettepaneku punktis 50, seisneb juhul, kui tegemist on väljaandmistaoitlusega vabadusekaotusliku karistuse täideviimiseks, väljaandmisele alternatiivne meede, mis kahjustab vähem taotluse saanud liikmesriigis alaliselt elava liidu kodaniku õigust vabalt liikuda ja elada, just nimelt võimaluses – kui selline võimalus on selle liikmesriigi õiguses olemas – viia see karistus täide selle liikmesriigi territooriumil.

- 41 Juhuks, kui see võimalus on olemas, on Euroopa Kohus lisaks otsustanud, et seoses eesmärgiga välistada karistamata jäämise oht on ühelt poolt taotluse saanud liikmesriigi kodanikud ja teiselt poolt teiste liikmesriikide kodanikud, kes elavad alaliselt selles liikmesriigis ja tõendavad seega, et nad on selle riigi ühiskonda kindlalt integreerunud, sarnases olukorras (vt selle kohta kohtuotsus Raugėvicius, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 42 Neil asjaoludel nõuavad ELTL artiklid 18 ja 21, et teiste liikmesriikide kodanikud, kes elavad alaliselt taotluse saanud liikmesriigis ja kelle suhtes on kolmas riik esitanud väljaandmistootluse vabadusekaotusliku karistuse täideviimiseks, saaksid kanda oma karistust taotluse saanud liikmesriigi territooriumil samadel tingimustel kui selle liikmesriigi kodanikud.
- 43 Käesoleval juhul lähtub eelotsusetaotluse esitanud kohus eeldusest, et S. M-i, kes elab Saksamaa Liitvabariigi territooriumil koos oma abikaasaga alates 2017. aastast ja töötab seal alates 2020. aastast, tuleb käsitada selles liikmesriigis alaliselt elava liidu kodanikuna.
- 44 Lisaks on eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt Euroopa Kohtule esitatud andmete kohaselt võimalik viia S. M-ile Bosnias ja Hertsegoviinas mõistetud karistus täide Saksamaa territooriumil. IRG § 48 ja § 57 lõike 1 kohaselt on kolmandas riigis mõistetud karistuse täideviimine Saksamaa territooriumil lubatud tingimusel, et see kolmas riik annab selleks nõusoleku.
- 45 Eelotsusetaotluse esitanud kohus väidab siiski, et käesoleval juhul tooks selle karistuse täideviimine Saksamaa territooriumil kaasa selle, et Saksamaa Liitvabariik eiraks väljaandmise kohustust, mis on väljaandmistootluse saanud liikmesriigil vastavalt väljaandmise Euroopa konventsioonile.
- 46 Ta märgib sellega seoses, et mõiste „kodanikud“ väljaandmise Euroopa konventsiooni tähenduses hõlmab vastavalt selle konventsiooni artikli 6 lõike 1 punkti b alusel tehtud avaldusele Saksamaa Liitvabariigi puhul ainult isikuid, kellel on selle liikmesriigi kodakondsus. Neil tingimustel – erinevalt kohtuotsusest, mis tehti kohtuasjas Raugėvicius – oleks Saksamaa Liitvabariigi võimalik keeldumine S. M-i Bosniale ja Hertsegoviinale välja anda vastuolus sellele liikmesriigile nimetatud konventsioonist tulenevate kohustustega.
- 47 Neid kaalutlusi silmas pidades tuleb kolmandana täpsustada, et nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 32, ei ole kohtuotsusest Raugėvicius tulenev Euroopa Kohtu praktika andnud liidu kodanikele automaatset ja absoluutset õigust sellele, et neid ei anta välja liidu territooriumilt väljapoole.
- 48 Nimelt, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 35–42, on juhul, kui tegemist on riigisisese õigusnormiga, mis kehtestab – nagu põhikohtuasjas – erineva kohtlemise taotluse saanud liikmesriigi kodanike ja seal alaliselt elavate liidu kodanike vahel, keelates üksnes esimesena mainitute väljaandmise, sellel liikmesriigil kohustus aktiivselt otsida väljaandmisele alternatiivset meetet, mis kahjustaks vähem nende õiguste kasutamist, mis on neil liidu kodanikel ELTL artiklite 18 ja 21 alusel, kui kolmas riik on esitanud taotluse nende väljaandmiseks.
- 49 Seega, kui väljaandmisele alternatiivse meetme kohaldamine seisneb – nagu käesoleval juhul – selles, et liidu kodanikud, kes elavad alaliselt taotluse saanud liikmesriigis, võivad kanda oma karistuse selles liikmesriigis samadel tingimustel kui selle liikmesriigi kodanikud, kuid selle kohaldamise tingimuseks on väljaandmistootluse esitanud kolmanda riigi nõusoleku saamine,

kohustavad ELTL artiklid 18 ja 21 taotluse saanud liikmesriiki aktiivselt püüdma seda nõusolekut saada. Selleks peab taotluse saanud liikmesriik kasutama oma suhetes kolmanda riigiga kõiki tema käsutuses olevaid kriminaalasjades tehtava koostöö ja abistamise mehhanisme.

- 50 Kui väljaandmistaotluse esitanud kolmas riik nõustub sellega, et vabadusekaotuslik karistus viiakse täide taotluse saanud liikmesriigi territooriumil, on sellel liikmesriigil võimalik lubada tema territooriumil alaliselt elavatel liidu kodanikel, kelle suhtes on tehtud väljaandmistaotlus, kanda oma karistus seal, ning sellega tagada, et neid koheldakse väljaandmise valdkonnas samamoodi nagu selle riigi enda kodanikke.
- 51 Sellisel juhul nähtub Euroopa Kohtule esitatud teabest, et väljaandmisele alternatiivse meetme kohaldamine võimaldaks taotluse saanud liikmesriigil teostada oma pädevust kooskõlas tema enda ja väljaandmistaotluse esitanud kolmanda riigi vaheliste konventsioonist tulenevate kohustustega. Nimelt, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist, muudab selle kolmanda riigi nõusolek väljaandmistaotluses nimetatud karistuse täies ulatuses täideviimiseks taotluse saanud liikmesriigi territooriumil põhimõtteliselt selle taotluse täitmise ülearuseks.
- 52 Seega juhul, kui Saksamaa Liitvabariik peaks käesolevas asjas saama Bosnialt ja Hertsegoviinalt nõusoleku, et S. M. kannab selles kolmandas riigis mõistetud karistuse nimetatud liikmesriigi territooriumil, ei too ELTL artiklites 18 ja 21 nõutud väljaandmisele alternatiivne meede tingimata kaasa seda, et nimetatud liikmesriik rikub väljaandmise Euroopa konventsioonist talle selle kolmanda riigi suhtes tulenevaid kohustusi, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus peab kontrollima.
- 53 Kui aga vaatamata käesoleva kohtuotsuse punktis 49 nimetatud mehhanismide rakendamisele see kolmas riik ei nõustu sellega, et kõnealune vabadusekaotuslik karistus kantaks taotluse saanud liikmesriigi territooriumil, ei saa ELTL artiklites 18 ja 21 nõutavat väljaandmisele alternatiivset meedet kohaldada. Sellisel juhul võib see liikmesriik asjaomase isiku välja anda kooskõlas talle selle konventsiooniga pandud kohustustega, kuna väljaandmisest keeldumine ei võimalda sel juhul vältida isiku karistamata jäämise ohtu.
- 54 Sellisel juhul on asjaomase isiku väljaandmine selle eesmärgi seisukohast vajalik ja proportsionaalne meede nimetatud eesmärgi saavutamiseks, mistõttu on käesoleva kohtuotsuse punktides 35 ja 36 viidatud kohtupraktikat arvestades põhjendatud piirata põhikohtuasjas käsitletavat õigust vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil ELTL artikli 21 tähenduses.
- 55 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt peab taotluse saanud liikmesriik siiski kontrollima, et väljaandmine ei kahjusta Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga ja eelkõige selle artikliga 19 tagatud õigusi (kohtuotsus Raugevicius, punkt 49; vt selle kohta ka 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus Ruska Federacija, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, punkt 64 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 56 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et ELTL artikleid 18 ja 21 tuleb tõlgendada nii, et
- need kohustavad liikmesriiki, kellele kolmas riik on esitanud väljaandmistaotluse vabadusekaotusliku karistuse täideviimiseks teise liikmesriigi kodaniku suhtes, kes elab alaliselt taotluse saanud liikmesriigis – mille riigisisene õigus keelab vaid oma kodanikke liidust välja anda ja näeb ette võimaluse, et see karistus kantakse tema territooriumil,

tingimusel, et see kolmas riik sellega nõustub –, püüdma aktiivselt saada väljaandmistaotluse esitanud kolmanda riigi nõusolekut, kasutades selleks oma suhetes kolmanda riigiga kõiki tema käsutuses olevaid kriminaalasjades tehtava koostöö ja abistamise mehhanisme;

- kui sellist nõusolekut ei saada, ei ole nende sätetega vastuolus see, kui taotluse saanud liikmesriik annab sellistel asjaoludel selle liidu kodaniku välja kooskõlas kohustustega, mis tal on tulenevalt rahvusvahelisest konventsioonist, tingimusel, et see väljaandmine ei kahjusta Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga tagatud õigusi.

Kohtukulud

- 57 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

ELTL artikleid 18 ja 21 tuleb tõlgendada nii, et

- **need kohustavad liikmesriiki, kellele kolmas riik on esitanud väljaandmistaotluse vabadusekaotusliku karistuse täideviimiseks teise liikmesriigi kodaniku suhtes, kes elab alaliselt taotluse saanud liikmesriigis – mille riigisisene õigus keelab vaid oma kodanikke Euroopa Liidust välja anda ja näeb ette võimaluse, et see karistus kantakse tema territooriumil, tingimusel, et see kolmas riik sellega nõustub –, püüdma aktiivselt saada väljaandmistaotluse esitanud kolmanda riigi nõusolekut, kasutades selleks oma suhetes kolmanda riigiga kõiki tema käsutuses olevaid kriminaalasjades tehtava koostöö ja abistamise mehhanisme;**
- **kui sellist nõusolekut ei saada, ei ole nende sätetega vastuolus see, kui taotluse saanud liikmesriik annab sellistel asjaoludel selle liidu kodaniku välja kooskõlas kohustustega, mis tal on tulenevalt rahvusvahelisest konventsioonist, tingimusel, et see väljaandmine ei kahjusta Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga tagatud õigusi.**

Allkirjad